

Wprowadzenie

Rozwój i jego wspieranie stanowił i wciąż stanowi przedmiot zainteresowań wielu badaczy z zakresu nauk o człowieku. Pomimo wieloletnich analiz i poszukiwań nie znaleziono wyczerpujących odpowiedzi na nurtujące problemy. Za każdym razem pojawiają się pytania otwierające nowe przestrzenie problemowe, pytania domagające się odpowiedzi praktycznych, co jest szczególnie istotne zwłaszcza dla badań jakościowych. W niniejszej monografii spróbujemy przybliżyć tę problematykę z perspektywy dwóch dyscyplin naukowych: rehabilitacji oraz resocjalizacji.

Coraz więcej badaczy odczuwa potrzebę pełnego wyjaśnienia przyczyn wykluczenia społecznego, izolacji i niesatysfakcjonującej jakości życia osób niedostosowanych społecznie oraz osób dotkniętych różnymi rodzajami niepełnosprawności. Odczuwają oni również potrzebę poszukiwania sposobów przezwycięzania takich zjawisk, jako niekorzystnych dla rozwoju tych osób. Analiza wachlarza problemów, jakich doświadczają osoby z niepełnosprawnością oraz osoby niedostosowane społecznie, pozwala ujawnić i lepiej zrozumieć potrzebę podejmowania wielospecjalistycznych i kompleksowych programów profilaktycznych i korekcyjnych, co w konsekwencji może wpłynąć na poprawę jakości ich życia.

Doświadczenia praktyczne związane z kontaktami z osobami niepełnosprawnymi oraz niedostosowanymi społecznie stwarzają możliwość wyodrębnienia tych obszarów problemowych, na które pedagogika specjalna nie znalazła jeszcze wyczerpujących odpowiedzi. Warto zauważyć, że już w czasach starożytnych, zgodnie z arystotelesowsko-tomistyczną teorią, rozwój stanowił aktualizację zawartych w każdym bycie potencjalności. Zatem celem rozwoju jest jego doskonałość, czyli pełna realizacja ludzkich możliwości¹. Dlatego też naszym zadaniem jest zauważenie i odpowiednie rozwijanie potencjału każdej osoby, również nie w pełni sprawnej i niedostosowanej społecznie, aby lepiej i skuteczniej pomóc im w pełnej adaptacji do zmieniających się warunków życia.

Niniejsza monografia składa się z dwóch części. Pierwsza, poświęcona problematyce rehabilitacji, porusza zagadnienia związane z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Znajdują się w niej rozdziały dotyczące niepełnosprawności

¹ A. Salamucha, *Pojęcie rozwoju człowieka we współczesnej pedagogice*, Roczniki Nauk Społecznych KUL, 2, 2000, s. 159–166.

mowy i słuchu: interwencji logopedycznej w jąkaniu, początków kształcenia i opieki logopedycznej w Polsce oraz miejsca pedagogów w systemie tej opieki, jakości życia osób poddanych wszczepowi implantu ślimakowego oraz stylów przywiązania u osób z uszkodzeniami słuchu. Kolejne podrozdziały poświęcone są terapeutycznej roli sportu oraz twórczości plastycznej w życiu osób niepełnosprawnych, jak również roli aktywności ruchowej w rehabilitacji psychiatrycznej. W pierwszej części poruszone zostały ponadto zagadnienia dotyczące rodzinnego tła niepełnosprawności: radzenia sobie ze stresem u matek dzieci niepełnosprawnych, funkcjonowania rodziców i rodzeństwa osób niepełnosprawnych.

Druga część, poświęcona problematyce resocjalizacji, zawiera podrozdziały prezentujące m.in. analizę doświadczeń wychowawców placówek resocjalizacyjnych w pracy z nieletnimi ciężkarnymi, skuteczność psychoterapii i resocjalizacji jednostek antyspołecznych, charakterystykę modelu wymiaru sprawiedliwości wobec nieletnich obowiązującego obecnie w Polsce oraz rozdział dotyczący eksperymentu pedagogicznego przeprowadzonego w pierwszym w Polsce półotwartym specjalnym zakładzie karnym dla młodocianych przestępców. Poruszony został także problem bullyingu – nowego zjawiska w środowisku społecznym szkoły i więzienia.

Monografia adresowana jest nie tylko do pedagogów, psychologów, terapeutów, ale również do rodziców i opiekunów, do wszystkich tych, którym na sercu leży prawidłowy i harmonijny rozwój dzieci.